

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΤΕΥΧΟΣ Γ. & Δ.

ΘΡΑΚΙΚΑ

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΚΑΙ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

“ΘΡΑΚΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ”,

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΣΤΙΑΠ. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠ. ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

ΠΟΛΥΔ. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ

ΘΡΑΚΙΚΟΝ ΚΕΝΤΡΟΝ — ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥΡΙΣΤ — ΒΟΥΛΗΣ 18

1928

ἐπὶ τέλος ταύτην, ἐξήπλωνεν ἐπὶ τοῦ ἀροτριωθέντος ἐδάφους καὶ συνεμύνητο διὰ τοῦ φαλλοῦ μετ' αὐτῆς ἐνώπιον τοῦ παρισταμένου πλήθους, ὅπερ ἐξερογγνύετο εἰς μύρια σκώμματα καὶ εἰς θορυβώδη εὐθυμίαν. Ἐπηκολούθει χορός, φαγητόν, οἰνοποσία καὶ ἀδιάπτωτος εὐθυμία μέχρι βαθείας νυκτός.

Τίς ἀναγινώσκων τὰς γραμμὰς ταύτας δὲν ἀναμνησεται τὰ μικρὰ Διονύσια τὰ παρ' Ἀχαρνέων τελούμενα, καθ' ἃ βλέπομεν τοὺς ἀγρότας ἐν πομπῇ μεταβαίνοντας εἰς τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ, ἡγουμένης τῆς κανηφόρου καὶ ἐπομένης τῆς δούλης φερούσης τὸν φαλλὸν καὶ τοῦ οἰκοδεσπότου ἄδοντος τὸ φαλλικὸν ᾄσμα;

Ποῖος δύνανται ν' ἀρνηθῆ τὴν ὁμοιότητα, ἣ ὁποία ὑπάρχει μετὰ τῆς πομπῆς τοῦ Κουκέρου καὶ τῶν διονυσιακῶν ἱεροτελεστιῶν ἐν Ἀθήναις, καθ' ἃς συνετελεῖτο καὶ ἡ ἔνωσις τοῦ Διονύσου μετὰ τῆς Κόρης τῆς συμβολίζουσας τὴν ἑαρινὴν βλάστησιν τὴν φέρουσαν τὴν εὐδαιμονίαν τῆς χώρας;

Τί δὲ δηλοῖ καὶ ἡ ἔνωσις τοῦ Κουκέρου μετὰ τῆς Κουκερίνας τοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἀνοίξεως καὶ ἡ ἀροτριώσις καὶ ἡ σπορὰ τοῦ σίτου, εἰμὴ τὴν ἐκ τῆς νάρκης τοῦ χειμῶνος ἀφυπνιζομένην καὶ σπαργῶσαν φύσιν; Τί δὲ ὑπαινίσσεται ὁ φαλλός, τὸν ὅποιον καὶ τότε (κατὰ τὸν 6ον π. Χ. αἰῶνα) περιέφερον εἰς τὰς πομπὰς τοῦ Διονύσου εἰμὴ τὴν γεννητικὴν δύναμιν τῆς φύσεως!

ΕΘΙΜΑ ΣΩΖΟΠΟΛΕΩΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΘΡΑΚΗΣ

Κωνστ. Παπαϊωαννίδου.

Σπουδαιότατα πάντων τῶν ἔθιμων εἶναι τὰ θρησκευτικά.

1. Καθ' ὄρισμένας ἐορτὰς καὶ ἐποχὰς τοῦ ἔτους ἀναπτύσσεται δλόκληρον σύστημα θρησκευτικῶν ἔθιμων ὡς τὰ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, τὰ τῶν Δωδεκαημέρων, τῆς παραμονῆς τῆς Πρωτοχρονιάς καὶ τῶν Θεοφανείων, τῆς μὲν Πρωτοχρονιάς τὸ κόψιμον τῆς πῆττας μετὰ τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, τῆς δὲ Χριστουγέννων καὶ Θεοφανείων ὁ σιταρόζωμος «κολυβόσμος» καὶ τὸ στάσιμον κηρίων μετὰ κομφέτων τῶν ἀναδόχων πρὸς τὰ βαπτιστικά, κατὰ τὴν τελευταίαν. Ἐπικρατέστερον ἔθιμον εἶναι καὶ ὁ πρὸς ἀλλήλους διὰ τοῦ «καλὴ μέρα» χαιρετισμὸς καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα τῆς παραμονῆς τοῦ Ἁγίου Βασιλείου. Ἐξέλειπε δὲ σήμερον ὁ ἐπὶ 40 ἡμέρας χαιρετισμὸς διὰ τοῦ «Χριστὸς Ἄνέστη» ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς ἐορτῆς τῆς Ἀναλήψεως, ἐξακολουθεῖ δὲ μόνον κατὰ τὰς 3 πρώτας τοῦ Πάσχα ἡμέρας.

2. Ἐτερα θρησκευτικὰ ἔθιμα εἶναι τὰ τοῦ Τριμέρου τῆς Καθαρᾶς

έβδομάδος, ή άποχή από πάσης έργασίας τών έγγύων γυναικῶν κατά την έορτήν του Θεοδόχου Συμεών και άλλα.

3. Κοινωνικά έθιμα είναι τὰ της 1 Μαρτίου, κατά την οποίαν δένουσι περί τον καρπόν των παιδικῶν χειρῶν δίχρουν κλωστήν (μάρτην) εκ λευκοῦ και ερυθροῦ χρώματος, δια να γίνη δήθεν λευκόν και ροδόχρουν τὸ πρόσωπόν των. Ταύτην φέρουν εις τὰς χείρας μέχρις οτου ἴδωσι χελιδόνα, κατόπιν θέτουν τὸν «μάρτην» κάτωθεν λίθου και μετά 40 ημερας παρατηροῦν και εἰν εὔρουν εις την θέσιν εκείνου μυρμηγκια τὸ θεωροῦν ευτυχίαν.

4. Την 1 Μαΐου εξέρχονται εις τούς κήπους και εις την έξοχήν, από της παραμονῆς δε θέτουσι κάτωθεν του προσκεφαλαίου σκόρδον, τὸ ὁποῖον ἄμα ξευπνήσωσι δαγκάνουσιν, ἵνα μή τούς «κομπώση¹⁾ ὁ γάδαρος», έξωθεν δε ἐκάστης θύρας ἀναρτῶσι κυρίως δαιμοναριάν, ἢ ἄνθη ἢ στεφάνους ἐξ αὐτῶν. Πρὸ ἐτῶν ἐσηματίζον ἐπὶ τῶν θυρῶν σταυρούς με κουπριά ζῶων. «Σήμερα γελοῦνε, κι' αὔρι' περγελοῦνε» λέγουσιν ἐν Σωζοπόλει πρὸς τούς ἀπατηθέντας ἐξ ἐπιτηδεῖου ψεύδους τὴν α' Μαΐου. Διότι ἐνταῦθα, ὡς ἐν Λέσβῳ και ἐνιαχοῦ της Πελοποννήσου συνηθίζουσι να πέμπωσι πρὸς ἀλλήλους ψευδεῖς παραγγελίας, εἰδήσεις, ἢ προσκλήσεις τὴν α' ἀντὶ της α'. Ἀπριλίου, ὡς γίνεται ἀλλαχοῦ της Ἑλλάδος και της λοιπῆς Εὐρώπης.

5. Ἔτερα κοινωνικά έθιμα είναι οἱ προσωποδοφοροί της Ἀπόκρεω, οἱ *μουτζουρωμένοι* της Καθαρᾶς Δευτέρας, οἵτινες ἐν βωμολοχίαις σύρουσι δια σχοινίων ἴστον πλοιαρίου (ἀδένα) και κατά την ἴδιαν ἡμέραν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τῶν ἀγάμων νέων, τῶν ὑπερθάντων τὴν νόμιμον δια γάμον ἡλικίαν, θέτουσι «τυροτούλουμο», δηλ. ἄσκον τυρίου κενόν, ἐστολισμένον με κορδέλλες και φοῦντες, ὅπως εἶνε ἐπίσης οἱ κούνιες της λαμπρῆς. Διατηρεῖται δε και τὸ βρέξιμον τῶν νεονύμφων κατά την έορτήν του Ἁγίου Ἰωάννου (7 Ἰανουαρίου), και τὴν ἐπομένην 8ην. «έορτὴν της μαμῆς», μεταβαίνουσιν αἱ μή ἀπολέσασαι ἔτι πᾶσαν ἐλπίδα τεκνοποιίας γυναῖκες, πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν μαιῶν της πόλεως, ἐκάστη εις τὴν ἑαυτῆς προσφέρουσαι αὐταῖς σάπωνα και χρήματα.

6. Κατά την έορτήν τῶν Θεοφανείων συνειθίζεται ἐνταῦθα, μετά τὸ ρίξιμον του Σταυροῦ στη Θάλασσα της «Ἀχτῆς», ἢ ἵπποδρομία εις τὴν ἀπὸ τὸ ὑψίπεδον μέχρι της πόλεως πλατεῖαν, ὡς και κατά την έορτήν του Ἁγίου Ζωσίμου ἢ πάλη, περὶ τῶν ὁποίων θὰ γράψωμεν προσεχῶς.

7. Τις βάιες (ιτιές) της έορτῆς τῶν Βαῖων φέρουσιν εις τὴν ἐκκλησίαν,

¹⁾ «Κομπώση» = ἀπατήση, ἐκ του κομπόνα = ἀπατῶ, ἐξ οἷ τὸ «κομπογιαννίτης» και τοῦτο γίνεται δια να ξευπνήσουν δια τὸ σκόρδον και ἐγερθοῦν ἐνωρίτερον.

κατὰ παλαιὸν ἔθιμον, οἱ νεόγαμβροὶ καὶ ἀπὸ τὰ κρανεόδενδρα κόπτουσι τὴν «σουρδάκας» τοῦ Ἁγίου Βασιλείου.

Τὸ ἔθιμον τοῦ Κλήδωνα κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου (27 Ἰουνίου), ὡς καὶ τὸ ἄναμα πυρῶν κατὰ τὴν παραμονῆς τῆς ἑορτῆς ταύτης περιγράφω κατωτέρω, ἀναφέρων καὶ ἐπεισόδιον, σχετικὸν πρὸς αὐτήν, ἔχον ἱστορικὴν διὰ τὴν Σωζόπολιν ἀξίαν.

Καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν (1629) τῆς ἐν τῇ Μεγάλῃ νήσῳ Μονῆς τοῦ Προδρόμου, ἐξηκολούθουν οἱ Σωζοπολῖται νὰ μεταβαίνωσιν ἐν αὐτῇ πρὸς πανήγυριν, ἀπὸ τῆς παραμονῆς τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου, ἐπιβιβαζόμενοι λέμβων ἀπὸ τῆς ἀπέναντι τῆς νήσου παραλίας τῆς «Ξαθάνας». Εἰς μίαν τοιαύτην, ἐν ἡμέρᾳ τρικυμιώδει, φόρτωσιν ἀνθρωποπλημμύρας, παρατυχῶν πρὸ αἰῶνος περίπου Τοῦρκος Πασᾶς,¹⁾ παρεπιδημῶν ἐνταῦθα, ἀπηγόρευεν ἀμέσως, πρὸς ἀποφυγὴν δυστυχήματος, τὴν ἐν τῇ νήσῳ διαπεραιώσιν, καταργήσας διὰ παντὸς τὸ ἔθιμον τοῦτο.

Ἐκ τῆς ἀπαγορεύσεως ταύτης προέκυψεν ἡ συνήθεια τῆς συναθροίσεως τοῦ γυναικείου φύλου, ἀντὶ πάσης ἄλλης, εἰς τὴν παραλίαν τῆς «Ξαθάνας», ἔνθα καὶ πλύνουσι τοὺς πόδας ἢ κολυμβῶσι, παραλαμβάνουσαι κατὰ τὴν ἀναχώρησιν καὶ λιθάριον μετὰ βρύου, τὸ ὁποῖον κατ' ἀγνώστου ἐποχῆς, ἔθιμον, θέτουσιν ὀπισθεν τῆς θύρας τοῦ ὑπνοδωματίου των. Μετὰ τὴν ἐκ τῆς παραλίας ἀναχώρησιν ἀνάπτουσιν ἐκάστη οἰκογένεια, ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας της πυρὰ ἐκ ξηρῶν χόρτων, τῶν ὁποίων τὰς φλόγας «πορπηδοῦν» τρίς, προσφωνοῦσαι: «Σέμπα, καλόχρονε, ξέβα, κακόχρονε», εἰς δὲ τὴν θρουμουσποδιά καίουσι τῆς παρανυχίδες τους.

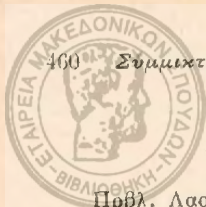
8. Κατὰ τὴν ἐσπέραν ταύτην ἄρχεται καὶ ἡ προετοιμασία τοῦ κλήδωνα. Νεάνις, ἔχουσα ζῶντας ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς, προμηθεύεται ἐντὸς «κακκαβίου», θαλάσσιον ὕδωρ (νερὸ ἀμίλητο), ἐντὸς τοῦ ὁποίου ρίπτει ἕκαστος τὸ σημάδι του, ἢ καὶ εἰς δι' ἄλλους, μεθ' ὃ καλύπτεται τὸ «κακκάβι» δι' ἐρυθροῦ μανδυλίου, δενομένου περὶ τὸ χεῖλος αὐτοῦ καὶ κρεμᾶται ἐπὶ τοῦ δεσίματος κλειδωνιά (κλειδώνεται). Κλειδωμένον τὸ «κακκάβι» κατατίθεται ἐν ὑπαίθρῳ «γιά νὰ τὸ δγῆ τ' ἄστρο», καὶ τὴν ἐπομένην, ἐντὸς κήπου, ἢ εἰς τὴν ἔσοχὴν, ἀνοίγεται ὁ κλήδωνας τοῦ μὲν Ἁγίου Ἰωάννου μετὰ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ διστίχου:

«Ἀνοίξετε δὲ τὸ κλήδωνα μὲ τ' Αἰ—Γιαννιοῦ δὴ χάρη

Σήμερα φανερώνονδαι οἱ καλορριζικάροι»,

τοῦ δὲ Ἁγίου Πνεύματος μετὰ τὴν τοῦ ἔξῃς διστίχου:

¹⁾ Οὗτος ἦν ὁ Χουσεῖν Πασᾶς τοῦ Βιδυνίου, ἔχων καὶ τὸν τίτλον Γεντισάραγα, ὅστις προσκληθεὶς πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Γεντισάρων, ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου ἵνα κατέλθῃ εἰς Κων/πολιν, διῆλθεν ἐκ Σωζοπόλεως, μεταβαίνων, διὰ Βάρνης, εἰς τὴν πραιτεύσαν τῶν Σουλτάνων.

«Ἀνοίξετε τὸ γνήδιονα νὰ βγῆ χαριτωμένη,
 Ὅλο τὸ γνόσμο γύρισε καὶ βγῆκε κερδεμένη».

Περλ. Λαογρ. Β'. 409. 29

Παραλείπων τὸ βάψιμον τῶν ὠῶν τῆς Μεγάλης Πέμπτης, ἀναφέρω μόνον, ὅτι ἀπὸ τῆς πρωίας ἀκόμη τῆς ἡμέρας ταύτης, ἀναρτῶσιν ἔξωθεν τοῦ παραθύρου ἐκάστης οἰκίας, πρὸς Ἀνατολάς, τεμάχιον ἐρυθροῦ ὑφάσματος καὶ ὅτι κατὰ τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου ὀφείλει ἕκαστος νὰ περάσῃ γιὰ τὴν ὑγεία του κάτω ἀπὸ τὸν «Ἄμνὸν» τρεῖς φορές.

ΓΛΩΣΣΟΔΕΤΕΣ, ΕΥΧΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΕΣ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Κωνστ. Κουρτίδου, ἱατροῦ.

Α'.

1. Πήττα, σπανακόπηττα, σπανακουλαδαστακόπηττα.—2. Ἰκκλησιὰ μουλβουτή, μουλβουκαγγιλουπιληκητή, ποιὸς σοὶ μουλβουκαγγιλουπιλέκησι; Τοῦ μουλβουκαγγιλουπιληκητῆ νίγιός. Ἄν εἶχα τοῦ μουλβουκαγγιλουπιληκητοῦ τὰ σύναργα ἤθιλα σὶ μουλβουκαγγιλουπιληκῆς' ἀποὺ κείνουν κὶ καλλίτερα.—3. Ἐφαγα βραστά, σκαστά, σπαστά κουκκιά, μὲ τὴ βραστή, σκαστή, σπαστή χουλιάρα.—4. Κούπα καπακουτή, κούπα ξικαπάκουτη, κούπα ξικαπακουτή, κούπα ξικαπάκουτη 1).

Β'.

1. Ἐλεῆσσι κουκῶνες καμμιά ἐλεημοσύν', Παναγιὰ Θεοτόκου νὰ χαρίσ' τὰ πιδάκια σας. Χριστὸς ἀφένς νὰ τὰ ἀβγαταίν' κὶ νὰ τὰ πληθαίν'. Μὴ τὴν ὑγεία σας κουκῶνες! Ἄξιου τοῦ μιστό σας! Θεὸς νὰ σχουρέσ' τὰ πιθαμένα σας! Θεὸς νὰ χαρίσ' τὰ πιδάκια σας. Σ' πουλλά τ' σας.—2. Στηρηγιουμένους κὶ πολύχρονους.—3. Χῶμα νὰ πχιάνς κὶ μάλαμα νὰ γίνητι.—4. Ἄπ' τοῦ ἕνα χίλια νὰ γίνητι.—5. Ὁ Θεὸς τὰ χίλια καλὰ νὰ σὶ δίν'.—6. Ὡρα κακὴ μαύρ'.—7. Νὰ σὶ πάρ' ἢ ζάλ'.—8. Νὰ σὶ πάρ' κορακίτσιους.—9. Νὰ καίησι κὶ νὰ μαραίνησι.—10. Νὰ σὶ σφυρίζ' παπὰς σ' ταφτὶ (νὰ πεθάνεις).—11. Γαῖδάρα κακιά.—12. Νὰ ξηραθῆ ἡ μαμὴ πού σ' ἔβγαλε.—13. Νὰ καῆ ἡ κούνια πού σὶ κούνσι.—14. Νὰ σκάσεις κὶ νὰ πλαντάξ'.—15. Τύφλα κὶ μούντζα.—16. Στὰ χεῖλια μ' ψάρ' μ' ἔψησες.—17. Μάλλιασε γλῶσσα μ'.—18. Παλιοστρίγγλα.—19. Κουφουραפוῦ, χιλιγδουνοῦ.—20. Δγιάβουλι τετραπέρατι.—21. Οὐργὴ τοῦ Θεοῦ.—22. Νὰ σὶ χ . . . ἱκατὸ γαῖδάρ'.—23. Νὰ καίησι κὶ νὰ ψήνησι.

1) Τὰ ἀνωτέρω προτείνονται ἐν συναναστροφῇ ὅπως ἀπαγγελοῦσι ταχέως, ἐπὶ πολλὰς φορές ἐπανειλημμένως. Εὐνόητον ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιστάσει ὑποπίπτει τις εἰς λάθη καὶ οὕτω προκαλοῦνται γέλωτες ἄσβεστοι. Ὑπὴρχον παρ' ἡμῖν ἄλλοτε πολλὰ τοιαῦτα πλὴν δυστυχῶς ὁ χρόνος ἐξήλειπεν αὐτά.